

בס"ד, י' אדר התשפ"ו

מנחות מ"ז – קידוש שתי הלחם בשחיטה, דיני זריקה שלא לשמה או כשהלחם אבד

שאלות:

1. אריה שחט את שני כבשי העצרת, אבל אז הוא שם לב שהלחם לא בעזרה, זו בעיה?

קידוש שתי הלחם בשחיטה ובזריקה

- הברייתא דנה בשני כבשי העצרת ובשתי הלחם שבאים איתם בחג השבועות. הדין הוא שהם לא מתקדשים אלא בשחיטה ובזריקת הדם של הכבשים.
 - אם השחיטה והזריקה היו "לשמם" (עבור מצוות היום) – הלחם קדוש ומותר באכילה.
 - אם שניהם היו "שלא לשמם" – הלחם לא קדוש.
 - במקרה שהשחיטה הייתה לשמם אבל זריקת הדם הייתה שלא לשמם: רבי לומד מהמילה 'זָבַח' בפסוק באיל נזיר: "וְאֵת הָאֵיל יַעֲשֶׂה זֶבַח שְׁלָמִים לַד' עַל סֵל הַמִּצּוֹת" שהשחיטה מקדשת ושהלחם "קדוש ואינו קדוש". רבי אלעזר ברבי שמעון לומד מהמילה יַעֲשֶׂה שהלחם לא קדוש בכלל עד שכל העשיות גם השחיטה וגם הזריקה יהיו לשמם.
 - רבי לומד שהמילה "יעֲשֶׂה זֶבַח" כוונתה לעשייה על ידי שחיטה. ורבי אלעזר ברבי שמעון לומד מהמילה "זָבַח" את מה שאמר רבי יוחנן, שכולם מודים שהלחם חייב להיות נוכח בעזרה בזמן השחיטה, אחרת הזריקה לא תקדש אותו.
- מה פירוש המושג "קדוש ואינו קדוש"?
 - אביי אומר: הלחם קדוש, אבל הקדושה שלו לא גמורה.
 - רבא אומר: הלחם קדוש קדושה גמורה, אבל הוא לא נותר באכילה.
- הגמרא שואלת מה ההבדל בין שני התירוצים בפועל, שהרי גם לדעת אביי הלחם לא נאכל לכהנים, כיוון שהוא בא מתרומת הלשכה והוא קדוש, וזריקת הדם שלא לשמה לא מתירה אותו לכהנים. והגמרא מתרצת (לפי הפירוש השני ברש"י):
 - לעניין פדיון: לפי אביי, בגלל שהקדושה לא גמורה היא יותר דומה לקדושת דמים ולא לקדושת הגוף, ולכן הלחם יכול להיתפס בפדיון (להשתחרר לחולין תמורת כסף). לפי רבא הלחם קדוש לחלוטין קדושת הגוף והוא לא בר פדיון.
 - הגמרא אומרת שלפי רבא ברור מה ההבדל בפועל בין רבי אלעזר ברבי שמעון: לדעת רבי אלעזר אפשר לפדות את הלחם כי הוא לא התקדש בכלל בקדושת הגוף בשחיטה, ולדעת רבי אי אפשר.
 - אבל לשיטת אביי, שלדעתו לפי שניהם אפשר לפדות את הלחם, מה ההבדל בין רבי אלעזר ברבי שמעון? הגמרא עונה שלדעת רבי הלחם נפסל ב"יוצא" אם הוא יצא מחוץ לעזרה אחרי השחיטה, ואי אפשר לשחוט עליו כבשים אחרים. לדעת רבי

אלעזר ברבי שמעון, כיוון שהלחם לא קדוש בכלל בקדושת הגוף, הוא לא נפסל ביציאה ואפשר להכניס אותו חזרה ולשחוט עליו כבשים חדשים.

2. בני כהן חשב מחשבת פיגול בזריקת הדם של תודה, כשהלחם היה בחוץ, האם הלחם התפגל?

דין הלחם בזריקה שלא לשמה

○ **רבי שמואל בר רב יצחק** שאל את **רבי חייא בר אבא** את אותה השאלה שנחלקו בה **רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון** (שחיטה לשמה וזריקה שלא לשמה). הגמרא שואלת הרי זה תלוי במחלוקת שראינו קודם, ולכן היא מסבירה שהשאלה היא לפי דעת התנא **אביו של רבי ירמיה בר אבא**.

○ אותו תנא שנה ברייתא על לחם שיצא מהעזרה ("יוצא") בין השחיטה לזריקה, ואז זרקו את הדם במחשבת פיגול כשהלחם בחוץ. במקרה הזה נחלקו **רבי אליעזר ורבי עקיבא** האם חל על הלחם דין פיגול: לדעת **רבי אליעזר** אין בלחם פיגול, ולדעת **רבי עקיבא** יש בלחם פיגול (כי הזריקה מועילה גם למה שיצא).

○ לפי המחלוקת הזו, בדעת **רבי עקיבא**, שאל **רבי שמואל בר רב יצחק**: האם גם זריקה "שלא לשמה" (שנחשבת כשרה) תועיל ללחם להכשיר אותו לאכילה, כמו שזריקת פיגול הועילה לפסול אותו? כלומר, האם אומרים את הדין של **רבי עקיבא** גם להקל (להתיר באכילה) או רק להחמיר (לאסור בפיגול).

○ **רב פפא** מקשה שאולי הנימוק של **רבי עקיבא** במחלוקת עם **רבי אליעזר** הוא שונה: אולי הוא לא סובר **כרבי**, אלא **כרבי אלעזר ברבי שמעון** שהשחיטה בכלל לא קידשה את הלחם. לפי זה, מדובר במקרה שבו החזירו את הלחם פנימה לעזרה לפני הזריקה, ולכן הזריקה של הפיגול מפגלת אותו. אבל אם הלחם בחוץ – הזריקה לא מועילה לפגל אותו, כי הלחם לא נחשב חלק מגוף הכבשים. לכן, לדעתו זריקה שלא לשמה לא תועיל ללחם שנמצא בחוץ. (**ורבי אליעזר** סובר **כרבי** ולכן הלחם נפסל ביוצא כי השחיטה קידשה אותו, והוא לא מתפגל יותר)

○ הגמרא מנסה לדחות את הקושיה של **רב פפא**: אם **רבי עקיבא** סובר **כרבי אלעזר ברבי שמעון** שהשחיטה לא מקדשת, איך זריקת פיגול כן תקדש? הרי **רב גידל** אמר בשם **רב** שזריקת פיגול היא לא פעולה משמעותית (היא לא מקדשת אימורי קודשים קלים לעניין מעילה, ולא מתירה קודשי קודשים לכהנים מעניין מעילה).

○ אבל הגמרא דוחה את הדחייה הזו, כי דבריו של **רב גידל** בשם **רב** הופרכו במסכת מעילה. ולכן, הקושיה של **רב פפא** נותרה בעינה, ושאלתו של **רבי שמואל בר רב יצחק** נשארת ללא תשובה.

3. שתי הלחם אבדו לפני שזרקו את דם הכבשים, יש דרך להכשיר את זריקת הדם ולאכול את הכבשים?

זריקת הדם כשהלחם אבד

○ **רבי ירמיה** שאל את **רבי זירא**: אם שחטו את שני כבשי העצרת לשמם ואז הלחם אבד – האם מותר לזרוק את הדם שלהם שלא לשמם (בתור שלמים רגילים) כדי להתיר את הבשר שלהם באכילה? (שהרי לשמם ודאי אי אפשר לזרוק את הדם כי הלחם חסר).

○ רבי זירא הקשה שלא מצאנו אפשרות כזאת בשום קורבן אחר. הוא שאל את זה בדיון מתגלגל מול רבי ירמיה על הייחודיות של כבשי העצרת במקרה הזה:

1. בהתחלה רבי זירא שאל: האם יש דבר שאינו כשר אם נעשה לשמו, אבל הוא כשר אם נעשה שלא לשמו? רבי ירמיה השיב שכן: קורבן פסח שנשחט בערב פסח לפני חצות היום (שלא לשמו הוא כשר כשלמים).

1. אחר כך רבי זירא שאל: האם יש דבר שהיה ראוי ("נראה") להיקרב לשמו, ואז נדחה ממנו, ובכל זאת כשר שלא לשמו? רבי ירמיה השיב שכן: קורבן פסח בשאר ימות השנה (שנדחה מהיות פסח וכשר כשלמים).

1. בסוף רבי זירא שאל את השאלה המדויקת: "האם יש לך דבר שהיה ראוי להיקרב לשמו, וגם נשחט לשמו, ואז נדחה מהקרבה לשמו, ובכל זאת יהיה כשר אם יזרק את דמו שלא לשמו?"

○ רבי ירמיה ניסה להביא דוגמה מקורבן תודה שנפסל לחמו לאחר השחיטה, ששם זורקים את הדם שלא לשמה והבשר נאכל.

אבל רבי זירא דחה את הדוגמה הזו, למרות שהיא הכי דומה לכבשי עצרת. הוא הסביר שהתורה קראה לתודה שלמים ("זָבַח תּוֹדַת שְׁלָמִים"), ולכן התודה היא ביסודה שלמים שיכולים להיקרב גם בלי לחם. לעומת כבשי עצרת שכשאיבדו את הלחם נחשבים "נדחים" מהקרבה לגמרי, ולא ניתן להכשיר אותם על ידי זריקה שלא לשמם.

בסוף הדף הגמרא מתחילה דיון חדש בברייתא שאומרת שאם שחט את כבשי העצרת על ארבע חלות מניף את הכבשים עם שתי חלות מתוך הארבע. ואת השתיים הנותרות פודה, והן נאכלות. והגמרא תדון בזה בדף הבא.